

Przedmiotowe zasady oceniania z języka polskiego

I. Postanowienia wstępne

1. Prace kontrolne, sprawdziany z nauki o języku i ortograficzne oraz testy znajomości lektur są obowiązkowe. Jeśli z przyczyn losowych uczeń nie może ich napisać z całą klasą, musi to uczynić w terminie dwutygodniowym od rozdania prac.
2. W przypadku otrzymania oceny niedostatecznej poprawa prac, o których mowa w punkcie 1., jest obowiązkowa. Odbywa się w ustalonym terminie (do dwóch tygodni od rozdania prac). Poprawę uczeń pisze tylko raz.
3. Przy poprawianiu pracy i pisaniu w drugim terminie kryteria oceny nie zmieniają się.
4. Każdorazowo przed omawianiem dłuższej lektury odbywają się krótkie sprawdziany mające na celu sprawdzenie znajomości tekstu.
5. Po omówieniu lektury przeprowadza się obowiązkowy sprawdzian lub kartkówkę ze znajomości zagadnień analizowanych na lekcjach.
6. Wszystkie prace, o których mowa w punkcie 1., oraz ich poprawy znajdują się w posiadaniu nauczyciela, przechowywane są w szkole i stanowią jej dokumentację.
7. Poprawie nie podlegają kartkówki sprawdzające wiedzę ucznia z trzech ostatnich tematów (wyjątek stanowią kartkówki ze znajomości lektur szkolnych).
8. O liczbie kartkówek oraz prac pisemnych w trakcie semestru decyduje nauczyciel.
9. Rodzic ma prawo wglądu do pracy ucznia w obecności nauczyciela.
10. Uczeń, który nie poprawił oceny niedostatecznej w terminie wyznaczonym przez nauczyciela, traci możliwość jej poprawienia.
11. Dwa razy w semestrze uczeń może zgłosić brak przygotowania do lekcji (nie dotyczy to prac zapowiedzianych wcześniej).
12. Dłuższa nieobecność w szkole nie zwalnia ucznia z obowiązku znajomości tekstu lektury realizowanej zgodnie z harmonogramem.
13. W trakcie omawiania lektury obowiązuje znajomość wszystkich tematów z nią związanych (nie tylko trzech ostatnich).
14. W przypadku nieobecności na zajęciach uczeń ma obowiązek uzupełnienia notatek w ciągu trzech dni od powrotu do szkoły.
15. Wypracowania domowe podlegają obowiązkowej ocenie, na napisanie pracy uczeń ma 2 – 5 dni roboczych. Sprawdzanie wypracowań odbywa się w ciągu dwóch tygodni.
16. Prace domowe uczeń oddaje w terminie ustalonym przez nauczyciela. Brak pracy skutkuje oceną niedostateczną.
17. Uczeń ma obowiązek prowadzenia notatek z lekcji w zeszycie w linii z marginesem w dogodnym dla siebie formacie oraz posiadania na zajęciach podręczników.
18. Uczeń jest zobowiązany do noszenia zeszytu ćwiczeń na każdą lekcję (oraz wypełniania go zgodnie z zaleceniami nauczyciela). Jego brak jest równoznaczny z nieprzygotowaniem do lekcji i skutkuje oceną niedostateczną.
19. Pracą domową jest również przeczytanie zadanego tekstu literackiego z podręcznika, jej niewykonanie skutkuje oceną niedostateczną.

20. Ocena roczna wystawiona na koniec klasy trzeciej nie stanowi podsumowania pracy ucznia w ciągu trzech lat jego nauki w gimnazjum.
21. Przedmiotowe Zasady Oceniania z języka polskiego uwzględniają zalecenia poradni psychologiczno – pedagogicznej dla uczniów z dysfunkcjami. Nauczyciel dostosowuje przedmiotowe zasady oceniania do indywidualnych potrzeb ucznia, np. odpytywanie poza klasą, zwolnienie z pamięciowego opanowania tekstu, zróżnicowanie prac domowych, dyktanda tylko z wyrazów wcześniej ćwiczonych.

II. Standardy wymagań

Według podstawy programowej.

III. Obszary aktywności podlegające ocenianiu

1. Wypowiedzi ustne:

- a. kilkudzaniowa wypowiedź,
- b. dialog,
- c. opowiadanie,
- d. recytacja,
- e. prezentacja,
- f. głos w dyskusji,
- g. czytanie tekstów,
- h. aktywność na lekcji.

2. Wypowiedzi pisemne:

- a. odpowiedź na pytania,
- b. rozwiązywanie zadań,
- c. wykonanie ćwiczeń,
- d. redagowanie form wypowiedzi przewidzianych w podstawie programowej,
- e. dyktando.

3. Zadania praktyczne z wykorzystaniem:

- a. albumów,
- b. słowników,
- c. map,
- d. słuchowisk,
- e. filmu.

4. Przekłady intersemiotyczne.

IV. Kryteria i sposoby oceniania

1. Wypowiedzi ustne

Uczeń mówi zgodnie z tematem; zachowuje odpowiednią kompozycję wypowiedzi (pamięta o wstępie, rozwinięciu, zakończeniu, łączy tekst w logiczną całość, unika powtarzania myśli); zwraca uwagę na poprawność językową (stosuje bogate słownictwo, włącza w wypowiedź związki frazeologiczne, przysłowia, porównania, cytaty); dba o odpowiedni akcent; dostosowuje tempo mówienia do tematu i formy wypowiedzi, pamięta o płynności.

Uczeń może otrzymać ocenę bardzo dobrą za aktywny udział w lekcji lub kolejnych zajęciach, jeżeli przynajmniej pięć razy zgłosi się do odpowiedzi, a jego wypowiedzi będą poprawne merytorycznie i językowo, samodzielne i wyczerpujące temat, poparte cytatami z tekstu.

W ocenie recytacji pod uwagę bierze się:

- a. pamięciowe opanowanie tekstu,
- b. zrozumienie treści,
- c. wyraźną artykulację,
- d. właściwe przestankowanie,
- e. logiczne akcentowanie,
- f. odpowiednią barwę dźwiękową (modulację),
- g. trafność interpretacji głosowej.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełni wszystkie kryteria.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń za pamięciowe opanowanie tekstu.

2. Wypowiedzi pisemne

W pracach pisemnych ucznia ocenie podlega poziom merytoryczny pracy (zgodność treści pracy z tematem, dobór materiału i jego wykorzystanie w pracy, umiejętność wnioskowania, uzasadniania sądów, wartościowania), jej poziom kompozycyjny (właściwe proporcje wstępu, rozwinięcia i zakończenia, posługiwanie się określoną formą wypowiedzi, spójność i logika tekstu), poziom językowy pracy (posługiwanie się fleksją, frazeologią i składnią, dobór słownictwa), poprawność ortograficzna i interpunkcyjna oraz estetyka pracy.

Nadrzędnym kryterium oceniania kartkówki jest poprawność merytoryczna wypowiedzi ucznia, w dalszej kolejności poprawność językowa pracy.

Ocenę niedostateczną z pracy pisemnej otrzymuje uczeń, który:

- a. niewłaściwie rozumiał temat, a styl i składnia jego pracy uniemożliwiają zrozumienie sensu wypowiedzi,
- b. oddał do oceny pracę niesamodzielną.

Ocenę dopuszczającą z pracy pisemnej otrzymuje uczeń, który:

- a. nie w pełni rozumiał temat, omówił go częściowo, ale w jego pracy znajdują się treści niezbędne do jej zrozumienia,
- b. nietrafnie dobrał materiał do tematu pracy, nieumiejętnie go wykorzystał,
- c. próbował formułować wnioski,
- d. niekonsekwentnie posługiwał się określoną formą wypowiedzi,
- e. w układzie treści jego pracy panuje chaos, pojawiają się liczne zakłócenia spójności tekstu,
- f. popełnił wyraźne odstępstwa od norm fleksyjnych, frazeologicznych i składniowych, pozwalające jednak na zrozumienie tekstu,
- g. posiada ubogi zasób słownictwa, w jego pracy dominuje słownictwo potoczne,
- h. popełnił liczne błędy ortograficzne (zwłaszcza I stopnia) i interpunkcyjne,
- i. nie zrobił akapitów, jego pismo jest słabo czytelne, w rękopisie pojawiają się liczne skreślenia i poprawki.

Ocenę dostateczną z pracy pisemnej otrzymuje uczeń, który:

- a. uwzględnił najważniejsze wymagania tematu, ale nie poradził sobie z doborem materiału, nie potrafił dokonać selekcji treści,
- b. sformułował wnioski, ale jego argumentacja ma charakter uproszczony,
- c. zastosował określoną formę wypowiedzi (dopuszczalne są niewielkie uchybienia),
- d. zachował właściwe proporcje w układzie treści pracy,
- e. popełnił wiele błędów językowych, jego styl zdradza nieporadność, co nie utrudnia jednak zrozumienia treści,
- f. posiada ubogi zasób słownictwa, w jego pracy występuje słownictwo potoczne,
- g. popełnił nieliczne błędy ortograficzne i interpunkcyjne,
- h. miał trudności z zastosowaniem akapitów, jego pismo jest czytelne, praca zawiera nieliczne skreślenia i poprawki.

Ocenę dobrą z pracy pisemnej otrzymuje uczeń, który:

- a. dobrze rozumiał temat i rozwinął go w sposób wystarczający,

- b. właściwie dobrał materiał i wykorzystał go,
- c. logicznie argumentował i wyciągnął właściwe wnioski,
- d. konsekwentnie stosował określoną formę wypowiedzi,
- e. miał sporadyczne problemy z osiągnięciem spójności tekstu, kompozycja jego pracy jest schematyczna,
- f. popełnił drobne błędy językowe i stylistyczne,
- g. zastosował bogate, urozmaicone słownictwo,
- h. popełnił kilka błędów ortograficznych I stopnia, nieliczne błędy II stopnia i interpunkcyjne,
- i. zastosował akapity, jego pismo jest estetyczne, a skreślenia i poprawki pojawiły się sporadycznie.

Ocenę bardzo dobrą z pracy pisemnej otrzymuje uczeń, który:

- a. w pełni zrozumiał temat i omówił go w sposób wyczerpujący,
- b. w przemyślany sposób dobrał materiał do tematu pracy i odpowiednio go zinterpretował,
- c. przeprowadził logiczną argumentację, wyciągnął właściwe wnioski, dokonał hierarchizacji argumentów,
- d. konsekwentnie zastosował określoną formę wypowiedzi, w pracy zadbał o przejrzysty, logiczny układ treści,
- e. stworzył tekst w całości spójny,
- f. popełnił pojedyncze drobne błędy językowe i gramatyczne,
- g. stworzył tekst komunikatywny, charakteryzujący się indywidualnym stylem, bogatym zasobem słów,
- h. popełnił kilka drobnych usterek ortograficznych i nieliczne błędy II stopnia,
- i. stworzył tekst o nieskazitelnej szacie graficznej.

Ocenę celującą z pracy pisemnej otrzymuje uczeń, który:

- a. właściwie zrozumiał i wyczerpująco omówił temat,
- b. rozwinął temat w sposób ciekawy, oryginalny, z odwołaniem się do tekstów kultury spoza programu,
- j. przeprowadził logiczną argumentację, wyciągnął właściwe wnioski, dokonał hierarchizacji argumentów,
- c. skomponował pracę w sposób celowy, przemyślany i logiczny,
- d. nie popełnił błędów językowych i gramatycznych,

- e. stworzył tekst komunikatywny, charakteryzujący się indywidualnym stylem, bogatym zasobem słów,
- f. nie popełnił żadnych błędów ortograficznych, poprawnie zastosował znaki interpunkcyjne,
- g. stworzył tekst o nieskazitelnej szacie graficznej.

W przypadku prac kontrolnych i sprawdzianów, w których za rozwiązania zadań przyznaje się punkty, stosuje się następujące przeliczenie punktów na oceny:

100% - 85% punktów – bardzo dobry

84% - 70% punktów – dobry

69% - 55% punktów – dostateczny

54% - 40% punktów – dopuszczający

39% - 0% punktów – niedostateczny

3. Dyktanda

Za błąd ortograficzny należy uważać każdy zapis sprzeczny z zasadami ortografii.

Błędy I stopnia (w zakresie: rz, ż, ó, u, ch, h, ę, ą, pisownia „nie” z różnymi częściami mowy, pisownia wyrazów wielka i małą literą).

Błędy II stopnia (pozostałe)

2 -3 błędy drugorzędne = 1 błąd I stopnia

4 błędy interpunkcyjne = 1 błąd I stopnia

Ten sam błąd powtarzający się w kilku wyrazach liczy się jako jeden.

Punktacja:

0 – 1 błąd – bardzo dobry

2 błędy - dobry

3 – 4 błędy – dostateczny

5 – 6 błędów – dopuszczający

7 i więcej – niedostateczny

4. Prace domowe

Kryteria oceniania prac domowych są takie same jak w przypadku innych wypowiedzi pisemnych.

W ciągu semestru uczeń pisze w domu minimum dwie dłuższe wypowiedzi pisemne.

Ćwiczenia gramatyczne są zadawane według potrzeb, o których decyduje nauczyciel, ich sprawdzanie odbywa się wybiórczo.

Pozostałe prace domowe wynikają z aktualnie realizowanych treści programowych (np. znajomość treści tekstów literackich, biografii pisarzy, powtórzenia wcześniej nabytych wiadomości, ćwiczenia umiejętności itp.).

5. Zeszyt przedmiotowy

Zeszyt przedmiotowy jest sprawdzony minimum raz w ciągu roku szkolnego. Przy jego ocenie brane są pod uwagę:

- a. kompletne i poprawne pod względem merytorycznym notatki,
- b. czystość i staranność prowadzenia zeszytu,
- c. czytelność pisma,
- d. odpowiednie rozmieszczenie materiału pod względem graficznym.

6. Praca w grupie

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który jako jedyny w grupie spełnia warunki na ocenę bardzo dobrą; jest jedynym liderem pracy w grupie.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który mocno angażuje się w pracę grupy, organizując ją; kontroluje poczynania kolegów, wyjaśnia, tłumaczy.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który udziela pomocy kolegom, wyjaśnia, tłumaczy, gdy zostanie o to poproszony (jest średnio zaangażowany) lub uczeń dociekliwy dopytujący, egzekwujący pomoc dla siebie ze strony kolegów.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który sam rozwiązuje poprawnie zadania, nie angażując kolegów (nie daje, nie otrzymuje) lub uczeń, który ma problem z rozwiązaniem, śledzi pracę grupy, korzysta z niej, ale rzadko informuje, że wymaga pomocy.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który prowadzi notatkę w zeszycie, nie angażując się w pracę grupy.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie wykonuje żadnej pracy lub dezorganizuje pracę grupy.

Ocenę ustala nauczyciel, uwzględniając samoocenę ucznia i opinie jego kolegów z grupy.

7. Rozwiązywanie problemów, projekty długoterminowe, zadania praktyczne i inne

Prace zadawane według potrzeb. O ich charakterze i terminie wykonania decyduje nauczyciel.

8. Konkursy przedmiotowe

Laureaci konkursów polonistycznych na szczeblu szkolnym otrzymują cząstkową ocenę celującą, natomiast laureaci konkursów powiatowych i wojewódzkich otrzymują ocenę roczną o stopień wyższą od wynikającej z ocen.

V. Ocena semestralna i roczna

Ustalona ocena semestralna i roczna nie jest średnią arytmetyczną ocen cząstkowych.

Decydujący wpływ na ocenę końcową ucznia mają:

- a. prace kontrolne,
- b. sprawdziany,
- c. testy znajomości lektur,
- d. wypowiedzi ustne.

W dalszej kolejności są to:

- a. zadania domowe,
- b. praca na lekcji,
- c. recytacja,
- d. dyktanda.

VI. Sposoby korygowania niepowodzeń szkolnych

W przypadku powtarzających się niepowodzeń szkolnych nauczyciel wraz z rodzicami i pedagogiem szkolnym ustala ich przyczyny i sposoby korygowania. Przewiduje się, że w zależności od natężenia problemu, są to:

- a. pomoc koleżeńska,
- b. pomoc nauczyciela przedmiotu,
- c. współpraca z rodzicami,
- d. współpraca z poradnią psychologiczno – pedagogiczną.

Nauczyciel obniża poziom wymagań edukacyjnych jedynie na podstawie pisemnej opinii poradni psychologiczno – pedagogicznej, stwierdzającej specyficzne trudności w uczeniu się lub deficyty rozwojowe uniemożliwiające sprostanie wymaganiom edukacyjnym, wynikającym z programu nauczania.

VII. Ocenianie ucznia dyslektycznego

1. Nauczyciel zobowiązany jest do oceny pracy ucznia z uwzględnieniem zaleceń poradni psychologiczno – pedagogicznej.
2. Opinia pracowni nie zwalnia ucznia z pisania sprawdzianów ortograficznych.

3. Uczeń ma możliwość poprawy prac ortograficznych i zobowiązany jest doskonalić swoją umiejętność poprawnego pisania.
4. Sprawdziany ortograficzne ocenia się według następujących zasad:
 - a. zaznacza się wszystkie błędy,
 - b. wpisuje się liczbę błędów,
 - c. życzliwie informuje się ucznia o błędach,
 - d. w dzienniku lekcyjnym zamiast stopnia niedostatecznego wpisuje się „d”,
 - e. w przypadku uzyskania przez ucznia pozytywnego stopnia dłuższe prace ortograficzne ocenia się według następujących kryteriów:
 - 1 – 4 błędów – bardzo dobry
 - 5 – 7 błędów – dobry
 - 8 - 10 błędów – dostateczny
 - 11– 13 błędów – dopuszczający
 - 14 i więcej – wpisuje się „d”

VIII. Szczegółowe kryteria ocen w poszczególnych klasach

1. Klasa pierwsza

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- a. notorycznie nie posiada podręcznika i zeszytu ćwiczeń podczas zajęć;
- b. ma nieuzupełniony zeszyt przedmiotowy lub go nie posiada;
- c. nie opanował podstawowych wiadomości w zakresie nauki o języku;
- d. popełnia błędy ortograficzne I stopnia, nie ćwiczy umiejętności poprawnego pisania;
- e. nie przeczytał lektur;
- f. oddaje prace pisemne niepoprawne pod względem rzeczowym, logicznym, stylistycznym lub w ogóle ich nie oddaje;
- g. nie rozumie tematyki przeczytanego tekstu.
- h. nawet z pomocą nauczyciela nie jest w stanie rozwiązać zagadnienia o elementarnym stopniu trudności.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE:

- a. uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela;
- b. mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu;
- c. rozumie polecenia;

- d. rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w tekście;
- e. rozpoznaje smutek, radość, kpinę, ironię jako wyrazy intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY:

- a. odczytuje tekst na poziomie dosłownym;
- b. wyszukuje w tekście najważniejsze informacje;
- c. wskazuje adresata i nadawcę wypowiedzi;
- d. zna cechy liryki, epiki i dramatu jako rodzajów literackich;
- e. zna podstawowe środki wyrazu artystycznego, rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze;
- f. wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze;
- g. dostrzega różne motywy postępowania bohaterów;
- h. zna cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania, fraszki, bajki, pieśni, hymnu;
- i. wyszukuje informacje w encyklopedii i słowniku ortograficznym oraz słowniku języka polskiego, posługuje się spisem treści;
- j. wyszukuje informacje w prostym tekście popularnonaukowym;
- k. zauważa związki między dziełem literackim a plastycznym;
- l. rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim.

MÓWIENIE:

- a. wypowiada się na podany temat;
- b. unika zbędnych powtórzeń wyrazowych, błędów gramatycznych;
- c. zna zasady poprawnej wymowy, poprawnego akcentowania wyrazów i zdań;
- d. podejmuje próby uczestniczenia w dyskusji;
- e. opowiada, opisuje;
- f. streszcza prosty tekst literacki lub popularnonaukowy;
- g. mówi o uczuciach własnych i postaci literackich;
- h. wygłasza z pamięci tekst poetycki.

PISANIE:

- a. tworzy plan dłuższej wypowiedzi;
- b. pisze na temat;
- c. układa tekst o trójdzielnej kompozycji;
- d. stara się zachować poprawność językową, ortograficzną, i interpunkcyjną tekstu;
- e. pisze prośbę, przeprosiny, list prywatny, kartkę z dziennika, prostą notatkę, streszczenie, opowiadanie, charakterystykę, opinię z uzasadnieniem;
- f. opisuje elementy dzieła malarskiego.

NAUKA O JĘZYKU:

stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fleksji (rozpoznaje i nazywa odmienne i nieodmienne części mowy, stara się poprawnie używać ich form, próbuje przy pomocy nauczyciela określić formy części mowy);
- składni (zna pojęcia: *zdanie, równoważnik zdania*, z pomocą nauczyciela dokonuje rozbioru logicznego zdania, rozróżnia zdania współrzędnie złożone i podrzędnie złożone.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE:

- a. uważnie słucha wypowiedzi innych osób w różnych sytuacjach komunikacyjnych;
- b. określa tematykę czytanego i wysłuchanego utworu;
- c. rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym;
- d. wybiera informacje z wysłuchanego tekstu;
- e. rozpoznaje smutek, radość, kpinę, ironię jako wyrazy intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY:

- a. wybiera z tekstu najważniejsze informacje;
- b. określa adresata i nadawcę wypowiedzi;
- c. określa osobę mówiącą w wierszu;
- d. potrafi wskazać w tekście epitet, przenośnię i porównanie;
- e. nazywa różne motywy postępowania bohaterów;
- f. rozumie znaczenie pojęć: *realizm, fantastyka*;
- g. zna cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania, fraszki, bajki, pieśni, hymnu;
- h. zna cechy literatury dydaktycznej i podaje przykłady;
- i. zna cechy dramatu, liryki i epiki;
- j. wyszukuje informacje w spisie treści, indeksie i przypisach;
- k. rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie;
- l. zna cechy tekstów publicystycznych;
- ł. wyszukuje związki między dziełem literackim a plastycznym.

MÓWIENIE:

- a. wyraża własne zdanie, podaje argumenty;
- b. dba o poprawność językową;
- c. rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia.

PISANIE:

- a. pisze na temat;
- b. stara się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi;
- c. stosuje akapity;

- d. uzasadnia swoje zdanie;
- e. redaguje: opis, zaproszenie, ogłoszenie, przepis kulinarny, opinię z uzasadnieniem;
- f. z pomocą nauczyciela opisuje dzieło malarskie.

NAUKA O JEZYKU:

stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fleksji (poprawnie używa form części mowy, określa formy podstawowych części mowy: czasownika, rzeczownika i przymiotnika);
- składni (dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania pojedynczego, umie narysować jego wykres, rozróżnia zdania współrzędnie złożone i podrzędnie złożone).

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE:

- a. dostrzega środki wyrazu artystycznego wysłuchanego tekstu;
- b. selekcjonuje informacje z tekstu;
- c. analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy tekstu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY:

- a. odczytuje tekst na poziomie przenośnym;
- b. określa funkcję przeczytanego tekstu;
- c. wyjaśnia znaczenie tytułu utworu;
- d. wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy;
- e. dostrzega perswazję i wartościowanie w czytany tekście;
- f. określa cechy liryki, epiki i dramatu oraz ilustruje je przykładami z tekstów;
- g. określa funkcję środków artystycznego wyrazu (epitet, porównanie, przenośnia, wyraz dźwiękonaśladowczy, pytanie retoryczne);
- h. wyodrębnia i omawia obrazy poetyckie w utworze;
- i. rozpoznaje i wskazuje cechy gatunkowe: noweli, powieści, opowiadania, fraszki, bajki, pieśni, hymnu;
- j. analizuje elementy świata przedstawionego w utworze;
- k. analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie;
- l. wyjaśnia związki między dziełem literackim a plastycznym;
- ł. próbuje omówić elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim.

MÓWIENIE:

- a. stara się mówić logicznie i spójnie;
- b. uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów;
- c. charakteryzuje postać, opisuje uczucia.

PISANIE:

- a. pisze wypowiedź na temat, logiczną i spójną o trójdzielnej kompozycji, starając się zachować zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej;
- b. uzasadnia własne zdanie za pomocą odpowiednich argumentów;
- c. poprawnie redaguje opis, opinię z uzasadnieniem, charakterystykę postaci, sprawozdanie, pisma użytkowe.

NAUKA O JĘZYKU:

stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fleksji (określa formy części mowy);
- składni (poprawnie dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania, rozróżnia rodzaje zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie).

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE:

- a. wykorzystuje informacje wybrane z wysłuchanego tekstu;
- b. interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY:

- a. odczytuje tekst na poziomie przenośnym i symbolicznym;
- b. wartościuje zachowania i postawy bohaterów;
- c. określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii;
- d. na wybranych przykładach analizuje cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania, fraszki, bajki, pieśni, hymnu;
- e. porównuje dzieło literackie i plastyczne, dostrzega i analizuje związki między nimi;
- f. analizuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim.

MÓWIENIE:

- a. udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód;
- b. nawiązując do wypowiedzi przedmówców próbuje prowadzić dyskusję;
- c. posługuje się bogatym słownictwem;
- d. charakteryzując postać, ocenia i wartościuje jej zachowania.

PISANIE:

- a. pisze wypowiedź logiczną i spójną, o przejrzystej kompozycji, poprawną pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym;
- b. posługuje się bogatym słownictwem.

NAUKA O JĘZYKU:

stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fleksji (poprawnie określa formy części mowy, prawidłowo zapisuje partykuły *by* i *nie* z różnymi częściami mowy);

- składni (poprawnie i samodzielnie dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania, posługuje się różnymi typami zdań złożonych, wykazuje dbałość o poprawną interpunkcję zdania złożonego).

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia umiejętności pozaprogramowe w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

SŁUCHANIE:

analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I INNYCH TEKSTÓW KULTURY:

- a. czyta różne teksty (przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym;
- b. samodzielnie interpretuje teksty, uwzględniając intencje nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji;
- c. krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach.

MÓWIENIE:

- a. samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzi przyjętych racji;
- b. aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo prezentuje swoje stanowisko, przedstawia wnioski.

PISANIE:

- a. pisze wypowiedzi ciekawe pod względem sposobu ujęcia tematu, w których wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję;
- b. podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

NAUKA O JĘZYKU:

- a. świadomie stosuje wiedzę w zakresie treści przewidzianych programem nauczania fleksji i składni, wiedzy o języku jako tworze społecznym oraz wykraczających poza program;
- b. samodzielnie poszerza wiedzę językową.

2. Klasa druga

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- a. notorycznie nie nosi podręcznika i zeszytu ćwiczeń;
- b. ma nieuzupełniony zeszyt przedmiotowy lub go nie posiada;
- c. nie opanował wiadomości podstawowych w zakresie składni;
- d. popełnia błędy ortograficzne I stopnia i nie ćwiczy umiejętności poprawnego pisania;
- e. nie przeczytał lektur;
- f. oddaje prace pisemne niepoprawne pod względem rzeczowym, logicznym, stylistycznym lub w ogóle ich nie oddaje;
- g. nie rozumie tematyki przeczytanego tekstu.
- h. nawet z pomocą nauczyciela nie jest w stanie rozwiązać zagadnienia o elementarnym stopniu trudności.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE:

- a. uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela;
- b. rozpoznaje komunikat będący informacją, komentarzem czy oceną;
- c. wybiera potrzebne informacje z tekstu;
- d. identyfikuje językowe i pozajęzykowe środki wyrazu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY:

- a. odczytuje tekst na poziomie dosłownym, rozpoznaje sens przenośny utworu;
- b. zadaje pytania dotyczące przeczytanego utworu;
- c. wybiera z tekstu najważniejsze informacje;
- d. wymienia podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi;
- e. rozróżnia charakterystykę pośrednią i bezpośrednią;
- f. wymienia cechy epiki, liryki i dramatu,
- g. zna pojęcia tren, przypowieść, dziennik i pamiętnik, wiersz stroficzny i wolny;
- h. podaje możliwe motywy postępowania bohatera;
- i. dostrzega związek między tytułem a treścią utworu;
- j. zna językowe i pozajęzykowe środki perswazji.

MÓWIENIE:

- a. buduje wypowiedź zgodną z tematem;
- b. z pomocą nauczyciela formułuje argumenty odpowiednie do tezy;
- c. streszcza tekst publicystyczny i popularnonaukowy;

- d. ocenia postać;
- e. zadaje własne pytania w wywiadzie;
- f. wygłasza z pamięci tekst poetycki.

PISANIE:

- a. tworzy plan dłuższej wypowiedzi;
- b. pisze na temat;
- c. stara się zachować poprawność językową, ortograficzną, i interpunkcyjną tekstu;
- d. w opisie dzieła sztuki uwzględnia treści symboliczne;
- e. pisze opis, opowiadanie, charakterystykę, kartkę z dziennika, pamiętnika, rozprawkę, streszczenie.

NAUKA O JĘZYKU:

stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fonetyki (zna podstawowe zasady poprawnej wymowy);
- słowotwórstwa i słownictwa (dobiera pary antonimów, wzbogaca wypowiedź stosując związki frazeologiczne);
- fleksji (wskazuje bezokoliczniki oraz formy na *-no -to*, wie, jak tworzy się imiesłów);
- składni (rozpoznaje wypowiedzenia zawierające podmiot i zdanie bezpodmiotowe, dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego prostego zdania pojedynczego, wskazuje zdania złożone podrzędnie i współrzędnie, mowę zależną i niezależną);
- rozpoznaje w tekście wyrazy zapożyczone i neologizmy.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE:

- a. próbuje aktywnie uczestniczyć w dyskusji;
- b. posługuje się informacjami z tekstu;
- c. dostrzega funkcję językowych i pozajęzykowych środków wyrazu w danej sytuacji komunikacyjnej.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY:

- a. odczytuje tekst na poziomie dosłownym, podejmuje próby odczytania ich sensu przenośnego i symbolicznego;
- b. określa temat przeczytanego utworu;
- c. wyszukuje cytaty na zadany temat;
- d. wskazuje i nazywa podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi;
- e. wymienia cechy przypowieści, dziennika i pamiętnika, noweli;
- f. wyróżnia wśród tekstów wiersz stroficzny i ciągły, bezrymowy i wolny;
- g. dostrzega związek dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora;

- h. rozpoznaje cechy dramatu, liryki i epiki;
- i. nazywa motywy postępowania bohatera;
- j. zna cechy charakterystyczne dla wywiadu;
- k. rozpoznaje w tekście informację, komentarz i opinię;
- l. rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji;
- ł. korzysta ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika frazeologicznego.

MÓWIENIE:

- a. stara się zachować poprawność kompozycyjną i językową wypowiedzi;
- b. dobiera argumenty odpowiednie do tezy;
- c. podejmuje próby wygłoszenia przemówienia;
- d. uczestniczy w dyskusji, zajmując własne stanowisko i reagując na argumenty innych;
- e. podejmuje próbę autocharakterystyki;
- f. przygotowuje się do wywiadu (stawia pytania i przewiduje odpowiedzi).

PISANIE:

- a. pisze na temat z uwzględnieniem zasad logicznej kompozycji;
- b. stosuje akapity;
- c. stara się zachować zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej;
- d. pisze reklamę, informację, instrukcję, opis przeżyć wewnętrznych, relację z wydarzenia, np. z zawodów sportowych;
- e. próbuje napisać autocharakterystykę, list oficjalny na podstawie lektury lub sytuacji życiowej;
- f. w opisie dzieła uwzględnia podstawową wiedzę dotyczącą czasu jego powstania;
- g. podejmuje próbę wyjaśnienia w opisie dzieła plastycznego symbolicznego znaczenia barw, przedmiotów, usytuowania postaci.

NAUKA O JĘZYKU:

stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fonetyki (odwołuje się podstawowych zasad poprawnej wymowy),
- słowotwórstwa i słownictwa (rozpoznaje w tekście funkcję wyrazów zdrobniałych, zgrubiałych oraz nacechowanych emocjonalnie, używa w tekście własnym antonimów i poznanych związków frazeologicznych),
- fleksji (wskazuje bezokoliczniki oraz formy na *-no -to*, rozpoznaje i tworzy imiesłów),
- składni (rozpoznaje w zdaniach podmiot w dopełniaczu, przekształca wypowiedzenia zawierające podmiot na wypowiedzenia bezpodmiotowe i odwrotnie, dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania pojedynczego, rozpoznaje i określa zdania współrzędnie i podrzędnie złożone).

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE:

- a. porównuje komunikaty ze względu na cel wypowiedzi;
- b. analizuje sens wysłuchanego wywiadu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY:

- a. odczytuje tekst na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym;
- b. posługuje się wyszukаныmi cytataми na zadany temat;
- c. dostrzega cechy satyry w różnych tekstach;
- d. wykorzystuje różne źródła tekstowe w celu zdobycia informacji;
- e. nazywa środki artystyczne i analizuje obrazy poetyckie;
- f. wskazuje cechy powieści, reportażu, przypowieści, dziennika i pamiętnika, noweli;
- g. wskazuje na związek dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora;
- h. uzasadnia działania bohatera;
- i. wskazuje cechy charakterystyczne dla wywiadu;
- j. wyszukuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji;
- k. podejmuje próbę interpretacji dzieła malarskiego;
- l. omawia cechy karykatury i przejawskrawienia w rysunku i literaturze;
- ł. wykorzystuje informacje zawarte w słowniku poprawnej polszczyzny i słowniku frazeologicznym.

MÓWIENIE:

- a. porządkuje argumenty;
- b. wygłasza przemówienie według stworzonego wcześniej planu;
- c. układa autocharakterystykę;
- d. przeprowadza krótki wywiad z osobą fikcyjną.

PISANIE:

- a. pisze wypowiedź zgodnie z tematem logiczną i spójną, poprawną pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym;
- b. opisuje dzieło plastyczne ze szczególnym uwzględnieniem symbolicznego sensu barw, przedmiotów, usytuowania postaci.

NAUKA O JĘZYKU:

stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fonetyki (stara się stosować zasady poprawnej wymowy),

- słowotwórstwa i słownictwa (posługuje się w tekście własnym zdrobnięciami, zgrubieniami, oraz wyrazami nacechowanymi emocjonalnie, antonimami i związkami frazeologicznymi),
- fleksji (wskazuje oboczności i tematy oboczne, zauważa różnicę między fleksyjnymi i słowotwórczymi częstkami budowy wyrazów),
- składni (buduje zdania z podmiotem w dopełniaczu, zdania złożone podrzędnie, przekształca wypowiedzenia – zdanie pojedyncze na równoważnik, mowę zależną na niezależną),
- wyjaśnia znaczenie często stosowanych zapożyczeń, omawia okoliczności zapożyczania wyrazów oraz tworzenia neologizmów.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- a. klasyfikuje komunikaty ze względu na cel wypowiedzi;
- b. wyciąga wnioski i uogólnia na podstawie informacji;
- c. dostrzega i ocenia językowe i pozajęzykowe środki wyrazu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY:

- a. analizuje sens dosłowny, przenośny i symboliczny utworu;
- b. analizując sens utworu, wykorzystuje zależność treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora;
- c. poszukuje i porządkuje informacje na podstawie różnych źródeł tekstowych;
- d. określa funkcje środków artystycznych i interpretuje obrazy poetyckie;
- e. korzystając ze słowników wzbogaca swoje słownictwo;
- f. interpretuje symboliczne znaczenia ilustracji i dzieła malarskiego;
- g. analizuje cechy karykatury i przejawskrawienia w rysunku i literaturze.

MÓWIENIE:

- a. tworzy logiczną argumentację do tezy;
- b. wygłaszając przemówienie, stosuje odpowiednie figury retoryczne;
- c. wyraża swój stosunek do przedstawianych treści, nawiązuje do wypowiedzi innych, przedstawia wnioski;
- d. posługuje się obiektywną informacją, komentuje i ocenia.

PISANIE:

- a. buduje logiczną i spójną wypowiedź zgodną z tematem ze szczególną dbałością o poprawność pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym;
- b. opisując dzieło sztuki, analizuje i interpretuje jego treści symboliczne oraz uwzględnia czas powstania;

c. pisze recenzje, wykorzystując słownictwo charakterystyczne dla danej dziedziny kultury.

NAUKA O JĘZYKU:

stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fonetyki (świadomie wykorzystuje wiedzę z fonetyki, dba o poprawną wymowę),
- słowotwórstwa i słownictwa (celowo wzbogaca swoje wypowiedzi o wyrazy zdrobniałe, zgrubiałe i nacechowane emocjonalnie, oraz antonimy),
- fleksji (świadomie wykorzystuje wiedzę z fleksji),
- składni (tworzy teksty różnorodne pod względem składniowym, unika w wypowiedzeniach powtórzeń i błędów stylistycznych),
- wzbogaca słownictwo o niezbędne zapożyczenia i neologizmy.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia umiejętności pozaprogramowe w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

SŁUCHANIE:

- a. samodzielnie analizuje i interpretuje tekst pod względem celu wypowiedzi, środków perswazji i zabiegów artystycznych;
- b. sporządza notatki i wykorzystuje je w nowych sytuacjach komunikacyjnych.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- a. czyta, samodzielnie analizuje i interpretuje różne teksty literackie i teksty kultury, uwzględniając ich znaczenie metaforyczne i symboliczne, konteksty interpretacyjne oraz intencję nadawcy wypowiedzi.

MÓWIENIE:

- a. aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko, przedstawia wnioski;
- b. krytycznie i rzeczowo ocenia wypowiedzi własne i innych.

PISANIE:

- a. pisze wypowiedzi ciekawe pod względem sposobu ujęcia tematu, w których wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, zachowuje cechy gatunkowe różnych typów wypowiedzi;
- b. podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

NAUKA O JĘZYKU:

- a. świadomie stosuje wiedzę w zakresie treści przewidzianych programem nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni, wiedzy o języku jako tworze społecznym oraz wykraczających poza program;
- b. samodzielnie poszerza wiedzę językową.

3. Klasa trzecia

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- a. notorycznie nie posiada podręcznika i zeszytu ćwiczeń podczas zajęć;
- b. ma nieuzupełniony zeszyt przedmiotowy lub go nie posiada;
- c. nie opanował podstawowych wiadomości w zakresie fleksji i składni, słowotwórstwa, fonetyki;
- d. popełnia błędy ortograficzne I stopnia, nie ćwiczy umiejętności poprawnego pisania;
- e. nie przeczytał lektur;
- f. oddaje prace pisemne niepoprawne pod względem rzeczowym, logicznym, stylistycznym lub w ogóle ich nie oddaje;
- g. nie rozumie tematyki przeczytanego tekstu;
- h. nawet z pomocą nauczyciela nie jest w stanie rozwiązać zagadnienia o elementarnym stopniu trudności.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

CZYTANIE:

- a. czyta ze zrozumieniem, sporządza plan odtwórczy tekstu, formułuje pytania ogólne i szczegółowe,
- b. rozpoznaje tekst pisany w dawnych czasach i tekst współczesny,
- c. wypowiada się na temat książki, stosując słownictwo nazywające elementy jej budowy i zawartości,
- d. przy pomocy nauczyciela korzysta z encyklopedii, słowników, leksykonów, przypisów, próbuje odtwarzać uzyskane informacje,
- e. czyta nieskomplikowany tekst popularnonaukowy,
- f. podejmuje próby własnej głosowej interpretacji tekstu,
- g. rozumie rolę akapitu.

SŁUCHANIE I MÓWIENIE:

- a. stara się reagować stosownie do usłyszanej informacji,

- b. lepiej niż w klasie II zrozumie i zapamięta słyszany tekst,
- c. rozumie założenia komunikacji: werbalizuje własne intencje odróżnia informację od opinii,
- d. potrafi nakłonić, przekonać, wytłumaczyć,
- e. bierze odpowiedzialność za to, co mówi, jak mówi i do kogo mówi,
- f. buduje ustną wypowiedź okolicznościową według ustalonego schematu,
- g. z czytanego po cichu tekstu wybiera informacje istotne i przekazuje własnymi słowami,
- h. potrafi podtrzymać kontakt w rozmowie,
- i. wygłasza z pamięci obowiązkowe wiersze i fragmenty prozy, starając się dbać o dykcję, intonację.

PISANIE:

- a. redaguje teksty użytkowe, np. instrukcję obsługi, zawiadomienie, slogan reklamowy,
- b. wypełnia urzędowe formularze i druki,
- c. próbuje samodzielnie: przekształcać dialog w opowiadanie, stosując mowę zależną; przekształcać wiersz na prozę; formułować nakazy i zakazy; redagować opowiadanie, opis postaci, list, charakterystykę, streszczenie,
- d. z pomocą nauczyciela tworzy plan rozprawki,
- e. zna sposoby cytowania.

ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY:

- a. zna przewidziane w programie teksty literackie, publicystyczne i popularnonaukowe,
- b. zna ważniejsze gatunki literackie poznane w klasach I – III (powieść, opowiadanie, tragedia, komedia, ballada, bajka, hymn, przypowieść),
- c. porównuje twórczość literatury i innych dzieł sztuki (malarstwa, rzeźby, architektury, muzyki, filmu), dostrzega cechy wspólne i odmienne,
- d. potrafi dokonać przekładu intersemiotycznego tekstów,
- e. wyodrębnia w literaturze polskiej i polskich dziełach sztuki elementy potwierdzające naszą tożsamość narodową.

NAUKA O JĘZYKU:

- a. buduje wypowiedź spójną pod względem logicznym i składniowym, zgodną z tematem i otrzymaną w instrukcji ramą kompozycyjną, uzupełnia brakujące człony wypowiedzi,
- b. odróżnia zdanie wielokrotnie złożone od zdania złożonego,
- c. potrafi wskazać wyraz podstawowy i pochodny,
- d. rozumie pojęcie neologizmu, wskazuje neologizmy w tekście,

- e. rozumie funkcje znaczeniowe i ekspresywne formantów,
- f. rozumie pojęcie *związek frazeologiczny*,
- g. wskazuje cechy dystynktywne głosek polskich,
- h. pracuje ze słownikami,
- i. zna części mowy i zdania,
- j. odróżnia język ogólnopolski od dialektu, gwary, żargonu,
- k. dokonuje przekładu poznanego tekstu gwarowego na język ogólnopolski,
- l. stara się przekazywać informacje w sposób jasny i rzeczowy.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą, a ponadto:

CZYTANIE;

- a. odnajduje w tekście słowa, które mogą wzruszać, zmartwić, rozgniewać itp.
- b. czyta głośno i poprawnie pod względem dykcji, pauzowania, akcentowania,
- c. odnajduje w tekście fragmenty potrzebne do argumentacji i uzasadnia wybór,
- d. czytając, wyróżnia w tekście części znaczeniowe, kompozycyjne i nadaje im tytuły, podejmuje próby określenia funkcji różnych czytanych tekstów,
- e. odróżnia to, co przedstawione jest "serio" od tego, co żartobliwe lub ironiczne,
- f. dostrzega zależności między akapitami,
- g. odczytuje informacje z adresu bibliograficznego.

SŁUCHANIE I MÓWIENIE:

- a. rozumie polecenia i instrukcje bardziej złożone w różnych sytuacjach,
- b. słucha wzorcowych recytacji i próbuje te wzorce wykorzystywać,
- c. wygłasza z pamięci wiersze i fragmenty prozy (obowiązkowe) ze świadomością znaczenia dykcji, intonacji i artykulacji,
- d. potrafi wygłosić przemówienie okolicznościowe,
- e. mówi zrozumiale, kontroluje swoją wypowiedź,
- f. zna pojęcia związane z retoryką i próbuje je stosować (teza, argument, przesłanka), aktywnie uczestniczy w rozmowie,
- g. uczestnicząc w dyskusji, ustosunkowuje się do wypowiedzi dyskutantów, wnioskuje, rozumie sytuację kompromisu w dyskusji.

PISANIE:

- a. stara się dostosowywać styl do określonych wypowiedzi,
- b. dba o właściwą strukturę swej wypowiedzi, przestrzega zasad organizacji tekstu, dba o spójność tekstu,

- c. według podanych instrukcji rozwija różne tematy i wybiera dla nich odpowiednią formę, nadaje wypowiedzi tytuł,
- d. redaguje plan własnego wystąpienia,
- e. umie zredagować *życiorys, list (prywatny, motywacyjny), CV, podanie, ogłoszenie, zaproszenie, notkę biograficzną,*
- f. sprawnie notuje, streszcza, opisuje, charakteryzuje (w związku z lekturą i sytuacjami życia codziennego),
- g. próbuje pisać recenzję oraz wygłaszać referat,
- h. streszcza tekst popularnonaukowy,
- i. stosuje różnorodne zapisy notatki (wykres, tabela),
- j. tworzy w miarę sprawną rozprawkę na tematy literackie i nieliterackie, zachowując proporcje między poszczególnymi częściami i poprawny układ graficzny,
- k. poprawnie zapisuje cytaty.

ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY:

- a. wyróżnia cechy gatunkowe utworów literackich (*biografia, hymn, tragedia, dramat, psalm, pieśń*),
- b. omawia różne elementy świata przedstawionego,
- c. zna środki artystyczne i pojęcia teoretycznoliterackie poznawane w związku z omawianymi w klasie I i II tekstami literackimi oraz nowe, np. *parafraza, aluzja literacka, pastisz, parodia, adaptacja filmowa, trawestacja,*
- d. umie się wykazać rozumieniem różnicy między *realizmem, fantastyką a groteską* na przykładzie poznanych utworów,
- e. ocenia model życia wpisany w utwór literacki lub inny tekst kultury z perspektywy przyjętego systemu wartości,
- f. umieszcza teksty kultury we właściwych ramach chronologicznych,
- g. dostrzega wkład kultury polskiej do kultury europejskiej (w zakresie omawianych tekstów).

NAUKA O JĘZYKU:

- a. posiada podstawowe wiadomości z klas wcześniejszych na temat budowy zdań ze szczególnym uwzględnieniem struktury zdań złożonych,
- b. rozumie różnice między mową zależną i niezależną, rozróżnia je na przykładach,
- c. zamienia wypowiedzenia w mowie zależnej na mowę niezależną i odwrotnie,
- d. stosuje celowe powtórzenia składniowe,
- e. wskazuje przykłady uproszczeń grup spółgłoskowych,

- f. w swoich wypowiedziach przestrzega zasad ortofonicznych (akcent wyrazowy i zdaniowy; wyrazistość mowy i modulacja głosu),
- g. dopasowuje sposób używania języka do pełnionej roli, sytuacji, celu podejmowanych działań w związku z potrzebami życia codziennego,
- h. rozpoznaje cechy stylu urzędowego, naukowego, potocznego,
- i. odróżnia język ogólnopolski od dialektu, gwary, żargonu,
- j. w jasny i rzeczowy sposób przekazuje informacje, skupia się na faktach, rozumie informacje.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną, a ponadto:

CZYTANIE:

- a. czytając, zwraca uwagę na cechy funkcji impresywnej i jej wyróżniki,
- b. zwraca uwagę na swoiste cechy języka literackiego,
- c. wyjaśnia funkcje znaków językowych i ikonicznych w tekstach (np. reklama, plakat) i posługuje się kodami mieszanymi w przekazywaniu informacji (np. ilustracja),
- d. wyodrębnia w tekście części informacyjne, opisujące i wartościujące, oceniające,
- e. gromadzi i przekazuje informacje o książce (rodzaj, gatunek, treść, tematyka), stosuje urozmaicone słownictwo.

SŁUCHANIE I MÓWIENIE:

- a. odtwarza prawie wszystkie zasłyszane informacje i próbuje je hierarchizować,
- b. potwierdza uważne słuchanie próbą komentarza,
- c. sporządza uwagi, dopiski, notatki, plany w związku z przeczytanym (wysłuchanym) tekstem literackim, obejrzaną audycją telewizyjną lub wysłuchaną audycją radiową, obejrzanym filmem lub wystawą,
- d. inspiruje dyskusję, polemizuje z poglądami innych, hierarchizuje poglądy innych,
- e. stosuje pojęcia związane z retoryką (teza, przesłanka, argument),
- f. zna zasady kultury mówienia i przestrzega ich,
- g. używa w swoich wypowiedziach wyrażen i związków frazeologicznych i oceniających,
- h. dostosowuje wypowiedzi monologowe i dialogowe do sytuacji komunikacyjnych.

PISANIE:

- a. umie zredagować hasło słownikowe i encyklopedyczne, sporządza bibliografię (np. do referatu),

- b. potrafi posługiwać się różnymi stylami i wykorzystywać odpowiednie środki językowe w zależności od rodzaju tekstu,
- c. dokonuje celowych zabiegów redakcyjnych, np. skraca tekst, rozwija, parafrazuje, przekształca stylistycznie,
- d. przedstawia rzeczywiste zdarzenie i towarzyszące mu okoliczności, eksponuje subiektywny punkt widzenia - pisze *reportaż*,
- e. świadomie posługuje się mową niezależną i zależną,
- f. przestrzega zasad ortografii, pisze zgodnie z normą leksykalną składniową fleksyjną, interpunkcyjną,
- g. kilkakrotnie redaguje tekst w celu osiągnięcia większej precyzji,
- h. tworzy *recenzję* - dokonuje krytycznej analizy lub oceny dzieła lub utworu artystycznego (informuje, analizuje, ocenia),
- i. pisze sprawnie *rozprawki* na tematy dotyczące życia ucznia, a także odnoszące się do problemów przedstawionych w lekturach,
- j. swobodnie wypowiada się w opisie przeżyć wewnętrznych o uczuciach bohaterów literackich i postaci rzeczywistych, używa słownictwa nacechowanego emocjonalnie,
- k. streszcza tekst w określonej ilości, np. stów, zdań,
- l. przy cytowaniu poprawnie podaje źródła.

ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY:

- a. posługuje się w opisie dzieła literackiego kategoriami teoretycznoliterackimi, takimi jak: epika, liryka, dramat, świat przedstawiony, narrator, bohater, fabuła, wątek, czas i przestrzeń dzieła literackiego, charakterystyka bezpośrednia i pośrednia, realizm, fantastyka, karykatura, idealizacja, kontrast, antyteza, paralelizm, wiersz sylabiczny, wiersz wolny, podmiot liryczny, apostrofa, przerzutnia, średniówka, komizm, tragizm, akt, scena, didaskalia;
- b. zna rodzaje i gatunki literackie poznane w klasach I - III: literatura science fiction, fantasy, pamiętnik, sonet, ballada, testament poetycki, tragedia, komedia, literatura faktu,
- c. potrafi klasyfikować powieści i filmy ze względu na dystans czasowy autora wobec świata przedstawionego, temat i sposób przedstawienia - zgodny lub niezgodny z naszym wyobrażeniem o świecie (powieść historyczna, współczesna, realistyczna, literatura *science fiction*, groteska),
- d. charakteryzując postać fikcyjną, wyodrębnia motywy działania, przeżycia i stany emocjonalne,

- e. posługuje się słownictwem związanym ze sferą wartości, z tolerancją, etosem bohaterskim, postawami wobec drugiego człowieka i świata, prawdą i fałszem języka,
- f. odwołuje się do własnych doświadczeń i poglądów, rozpoznaje wartości w dziełach i ocenia je na tle własnego świata wartości, określa własny stosunek do postaw bohaterów, stanowiska narratora, artystycznej wartości dzieł,
- g. odczytuje sens toposów i symboli (np. prometeizm, Ikar i Dedal, Hiob, Niobe, wędrówka Odysa, cierpienie Chrystusa itd.),
- h. dostrzega odrębność narodowej kultury, jak i wspólnotę poszukiwań w kulturze polskiej oraz światowej,
- i. umie wyciągnąć wnioski dotyczące uniwersalności wyrażanych w utworach literackich myśli i uczuć,
- j. wskazuje cechy różne i odmienne różnych tekstów kultury.

NAUKA O JĘZYKU:

- a. dobiera typy zdań w zależności od rodzaju wypowiedzi,
- b. rozróżnia różne typy zdań i rozumie celowość różnicowania składniowego tekstu,
- c. wskazuje różnice między składnią odmiany mówionej języka a składnią odmiany pisanej,
- d. rozumie związki składni i interpunkcji,
- e. korzysta z mowy niezależnej i zależnej,
- f. wykonuje ćwiczenia słownikowe i frazeologiczne - zestawia wyrazy wokół określonego tematu; układa słowniczkę tematyczną wokół słów - pojęć: ojczyzna, patriotyzm, dzielność, godność, naród, altruizm, samorządność, kultura, tradycja,
- g. rozwija tekst zgromadzonym materiałem leksykalnym, wybiera najtrafniejsze frazeologizmy, potoczne porównania, synonimy, homonimy, zdrobnienia lub zgrubienia, peryfrazy; tworzy i przekształca wyrazy,
- h. zgodnie z normą językową akcentuje wyrazy rodzime i zapożyczone,
- i. dostrzega i omawia różnice między wymową a pisownią,
- j. zna podstawowe pojęcia językoznawcze,
- k. wskazuje na zależność języka od sytuacji i rozmówcy (np. styl podniosły),
- l. wskazuje na zróżnicowanie stylistyczne polszczyzny (styl urzędowy, retoryczny, naukowy),
- ł. buduje teksty zróżnicowane stylistycznie,
- m. rozpoznaje cechy dialektu, gwary, żargonu na poziomie fonetycznym, leksykalnym i składniowym,
- n. wskazuje wyrazy gwarowe i archaizmy,

- o. rozpoznaje właściwości polszczyzny swojego regionu (w zakresie fonetyki i słownictwa),
- p. przekształca różne konstrukcje językowe (np. zdanie - równoważnik, zdanie pojedyncze - zdanie złożone, strona czynna - strona bierna, mowa zależna - mowa niezależna), wykorzystując wiedzę o systemie współczesnej polszczyzny, aby wypowiadać się jasno i precyzyjnie, barwnie i plastycznie, poprawiać błędy językowe.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dobrą, a ponadto:

CZYTANIE:

- a. zwraca uwagę na swoiste cechy języka literackiego - funkcja poetycka,
- b. dostrzega związki, jakie istnieją pomiędzy różnymi elementami świata przedstawionego (co decyduje o poziomie zrozumienia tekstu),
- c. odczytuje konwencję utworu, intencje autora, narratora czy podmiotu lirycznego.

SŁUCHANIE I MÓWIENIE:

- a. potwierdza uważne słuchanie próbą polemiki,
- b. jego wypowiedzi ustne cechują się dojrzałością myślenia,
- c. zwraca uwagę na rzetelność i uczciwość zawartych w przekazie informacji,
- d. przewiduje skutki wypowiedzi i potrafi określić ich wymiar etyczny (np. szczerłość - kłamstwo, obiektywizm - manipulacja),
- e. zna zasady kultury mówienia i przestrzega ich, próbuje "pięknie mówić", propagować poprawną polszczyznę,
- f. wypowiadając się, dobiera środki językowe odpowiednio do rangi społecznej odbiorcy (oficjalne i nieoficjalne) oraz celu (np. informowanie, przypuszczenie, ocenianie, wyrażanie emocji),
- g. przestrzega zasad retorycznej organizacji tekstu,
- h. zna i stosuje pojęcia związane z retoryką.

PISANIE:

- a. tworzy wypowiedzi na ten sam temat w różnych odmianach językowych: w języku literackim, potocznym i regionalnym z wykorzystaniem charakterystycznych cech dla każdej z wymienionych odmian polszczyzny,
- b. tworzy teksty przekazujące tę samą informację, ale o różnym nasileniu funkcji impresywnej (użycie odpowiednich form czasownikowych, wykrzyknienia),
- c. tworzy teksty reklamowe jako specyficzny rodzaj ogłoszenia ze względu na cel i skuteczność, układa teksty reklamowe, o funkcji perswazyjnej, impresywnej,
- d. zna i wyróżnia cechy felietonu, eseju, podejmuje próby ich napisania,

- e. wypowiada się barwnie i plastycznie za pomocą znanych sobie form wypowiedzi, np. *opowiadanie, charakterystyka*,
- f. parafrazuje, przekształca teksty literackie (*streszczenie, stylizacja*),
- g. poprawia (według wskazówek nauczyciela) błędy językowe w wypowiedziach własnych i cudzych.

ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY:

- a. określa styl dzieła literackiego, dostrzega charakterystyczne cechy literatury pięknej, literatury faktu, publicystyki,
- b. posługuje się w opisie dzieła literackiego poświadczonymi kategoriami teoretyczno-literackimi,
- c. dostrzega związek między sposobem odczytywania dzieła a wykorzystanymi środkami artystycznymi, epoką, konwencją, gatunkiem czy biografią autora,
- d. przywołuje sentencje starożytne,
- e. posługuje się terminami i pojęciami charakterystycznymi dla kultury śródziemnomorskiej (np. *antyk, klasyka, orator, oracja, retor, retoryka, filozofia, etyka, demokracja*),
- f. wykazuje uniwersalność poświadczonych *toposów i symboli*, trwałość doświadczeń człowieka, obecność tradycji antycznej, chrześcijańskiej, humanistycznej w dziełach kultury należących do różnych epok,
- g. rozpoznaje w utworach literackich i dziełach sztuki znamiona kultury europejskiej o rodowodzie śródziemnomorskim (np. *motywy antyczne, biblijne*),
- h. w sposób twórczy dokonuje przekładów intersemiotycznych tekstów (lub ich fragmentów), wykonuje utwory w formie inscenizacji, tworzy ilustracje, plakaty, komiksy,
- i. potrafi sformułować *myśl przewodnią* utworu literackiego, przedstawienia teatralnego, filmu, audycji radiowej, tekstu publicystycznego.

NAUKA O JĘZYKU:

- a. stosuje celowe powtórzenie składniowe,
- b. analizuje funkcje stylistyczne mowy zależnej i niezależnej,
- c. wyróżnia wyrazy poza związkami zdania i rozumie ich funkcje,
- d. rozpoznaje wypowiedzenia wielokrotnie złożone, posługuje się nimi w swoich wypowiedzeniach w sposób celowy i przemyślany,
- e. wprowadza cytaty lub unika cytowania, dokonując potrzebnych przekształceń składniowych,
- f. przeprowadza porównawczą charakterystykę składniową tekstów o różnych funkcjach,
- g. rozróżnia rodzaje neologizmów,

- h. krytycznie ocenia najnowsze słownictwo polskie, odrzucając zbędne zapożyczenia i źle zbudowane neologizmy,
- i. zgodnie z zasadami starannej wymowy interpretuje głosowo tekst literacki,
- j. nazywa cechy poznanych stylów językowych, właściwie operuje terminami,
- k. świadomie stosuje normę językową wzorcową lub użytkową w zależności od sytuacji, w której nastąpi komunikacja,
- l. właściwie dobiera środki stylistyczne,
- ł. pracuje nad stylem indywidualnym.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

CZYTANIE:

- a. czyta wzorcowo, przestrzegając wszelkich zasad ortofonii (wymowa staranna, tempo, modulacja głosu, akcent logiczny i emocjonalny).

SŁUCHANIE I MÓWIENIE:

- a. wykorzystuje indywidualne cechy językowe w czasie mówienia, takie jak: dobór słownictwa charakterystyczny dla własnej osobowości czy barwa głosu,
- b. odróżnia perswazję od manipulacji językowej,
- c. zauważa w każdej zasłyszanej wypowiedzi cechy ogólnojęzykowe, środowiskowe i indywidualne,
- d. krytycznie ocenia pod względem stylistycznym i poprawnościowym wystąpienia publiczne.

PISANIE:

- a. potrafi wypowiadać się w formie *eseju* (np. *filozoficzny, historyczny*),
- b. tworzy prace pisemne na wysokim poziomie merytorycznym i stylistycznym, zawierające oryginalne rozwiązania kompozycyjne i niebanalne przemyślenia.

ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY:

- a. rozumnie rozwija potrzeby kulturowe, czyta prasę i książki, śledzi ważne wydarzenia kulturalne,
- b. uczestniczy w życiu kulturalnym (wystawy, teatr, kino),
- c. odkrywa motywacje działań bohaterów literackich i innych tekstów kultury (realistyczna - psychologiczna, historyczna, społeczna; baśniowa),
- d. ocenia postawy i działania postaci fikcyjnych i rzeczywistych w kontekście danej epoki i czasów współczesnych,

e. odróżnia w utworze literackim i innych tekstach kultury problemy egzystencjalne o charakterze uniwersalnym od przemijających, uwarunkowanych historycznie, społecznie, biologicznie,

f. samodzielnie wartościuje zjawiska z kręgu kultury wysokiej i niskiej,

g. odróżnia mity narodowe od mitów kultury popularnej; potrafi je ocenić i wskazać ich funkcje w polskiej kulturze dawnej i współczesnej.

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE:

a. dostrzega zjawisko mody językowej i nie ulega mu,

b. dokonuje stylizacji różnych typów zależnie od sytuacji i intencji,

c. rozumie rolę stylizacji w utworach literackich,

d. posługuje się wypowiedzią o charakterze ironicznym, sarkastycznym i humorystycznym,

e. buduje teksty o oryginalnej stylistyce, kompozycji i formie; dzieli się doświadczeniami w tym zakresie; wypowiada się na temat zastosowanych rozwiązań; nazywa różnice między nimi.

Uczeń bierze udział w olimpiadach i konkursach polonistycznych organizowanych na szczeblu powiatowym i wojewódzkim, osiągając znaczące sukcesy.